

PROGRAMSKI IZVJEŠTAJ od siječnja 2006. do prosinca 2007.

Sadržaj:

- 0. Sažetak
- 1. Programski razvoj
 - 1.1 Produbljivanje javnog dijaloga o suočavanju s prošlošću
 - 1.2 Rad na afirmiranju javnih politika za suočavanje s prošlošću
 - 1.3 Prikupljanje dokumentacije o zbivanjima u ratu i organiziranje pretražive baze podataka
 - 1.4 Unaprjeđenje sudske prakse i pravnih standarda te kontinuirano praćenje sudskih procesa za ratne zločine
- 2. Organizacijski razvoj
 - 2.1 Upravljanje i vođenje
 - 2.2 Ured i logistika
 - 2.3 Planiranje, monitoring i evaluacija
 - 2.4 Uredski tim Documente
 - 2.5 Volonterski tim
 - 2.6 Financijsko poslovanje
 - 2.7 Namicanje sredstava
 - 2.8 Financijska situacija
 - 2.9 Suradnja s drugim organizacijama i institucijama
 - 2.10. Razvoj organizacije

0. Sažetak

Godina iza nas bila je posvećena razvijanju programa i profiliranju *Documente* u javnosti. U posvemašnjoj fokusiranosti na ostvarivanje vrlo obimnog programa na lokalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini nismo se dovoljno posvetili izgradnji vlastitih kapaciteta, kako u pogledu osiguranja kvalitetnih uvjeta za rad tako i u pogledu namicanja sredstava. .

Documenta je u razdoblju 2006./07. realizirala aktivnosti u skladu sa sljedećim ciljevima:

1. PROGRAMSKI RAZVOJ

1.1 Jačanje i produbljanje javnog dijaloga o suočavanju s prošlošću

Documenta je organizirala javne događaje u Zagrebu, Osijeku, Sisku, Karlovcu, Vukovaru i Pakracu te suorganizirala događanja u Sarajevu i Beogradu.

a) U **Pakracu** je 28. lipnja 2006. održan javni skup SJEĆANJA NA RAT – METODA USMENE POVIJESTI na kojem je predstavljena metoda usmene povijesti kojom se na području Pakraca i okolice od siječnja 2006. prikupljaju kazivanja o ratnim zbivanjima. O metodi usmene povijesti govorila je Renata Jambrešić Kirin iz Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba, voditeljica *Documente* Vesna Teršelič te volonterke *Documente* Tanja Petrović i Martina Tenko.

b) U **Sisku** je 25. listopada 2006. održana projekcija filma NEMAM TI ŠTA REĆI LJEPO autora Gorana Devića u produkciji *Factuma* u suradnji s *Factumom* i *Građanskom udrugom protiv nasilja iz Siska*

c) U **Karlovcu** je 9. studenog 2006. održana projekcija filma NEMAM TI ŠTA REĆI LJEPO autora Gorana Devića u produkciji *Factuma* u suradnji s *Factumom* i *Odborom za ljudska prava iz Karlovca*

d) U **Sisku** je 22. ožujka 2007. održana tribina SJEĆANJA NA RAT – METODA USMENE POVIJESTI na kojoj je najavljen početak snimanja osobnih sjećanja u Sisku i okolici. O metodi usmene povijesti govorile su Renata Jambrešić Kirin iz Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba, programska koordinatorica *Documente* Maja Dubljević te volonterka *Documente* Tanja Petrović.

e) U **Zagrebu** je 28. ožujka održan javni razgovor o novijoj hrvatskoj povijesti u povodu knjige Slavka Goldsteina 1941. GODINA KOJA SE VRAĆA, u suradnji s izdavačkom kućom Novi Liber. Na skupu su govorili Ivo Banac, Marko Grčić, Mirjana Gross, Miljenko Jergović, Ivan Lovrenović, Latinka Perović i Eugen Pusić. Predavanja su u cijelosti objavljena u časopisu *Republika*.

f) U **Osijeku** je 16. svibnja održana tribina SJEĆANJA NA RAT – METODA USMENE POVIJESTI na kojoj je najavljen početak snimanja osobnih sjećanja u Osijeku i okolici. O metodi usmene povijesti govorile su Renata Jambrešić Kirin iz Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba, voditeljica *Documente* Vesna Teršelič te Katarina Kruhonja iz Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek.

g) U **Zagrebu** je 5. srpnja 2007. održana promocija Priručnika za praćenje suđenja autora Ive Josipovića koji je objavio Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek.

h) U **Vukovaru i Osijeku** 27. studenog 2007. održane su promocije knjige JEDNA POVIJEST VIŠE HISTORIJA

i) U **Zagrebu** je 13. prosinca 2007. održana javna rasprava pod naslovom PRAVNE, POLITIČKE I POVIJESNE POSLJEDICE PRESUDA MKSJ na kojoj su uvodno govorili Ivo Banac, Zoran Pusić i Vesna Teršelič

j) **Forumi i konzultacije** o mehanizmima za utvrđivanje i kazivanje činjenica:

Uz događanja u Hrvatskoj suorganizirali smo niz događanja u suradnji s regionalnim partnerima. Tijekom 2006. godine tri organizacije: *Documenta* iz Zagreba, *Fond za humanitarno pravo* iz Beograda i *Istraživačko dokumentacioni centar* iz Sarajeva, koje zagovaraju regionalni pristup u procesu tranzicijske pravde, započele su konzultacije o mehanizmima za utvrđivanje i kazivanje isitne na regionalnoj razini. Na ovaj način tri partnerske organizacije nastoje proširiti već uspostavljenu diskusiju civilnoga društva o strategijama tranzicijske pravde i potaknuti vlade u regiji na uključivanje u proces konzultacija o regionalnim mehanizmima za utvrđivanje isitne.

Nakon prvog foruma održanog u **Sarajevu** u svibnju 2006. počele su pripreme na drugi forum: Konferenciju *Utvrđivanje istine o ratnim zločinima i sukobima*, Drugi regionalni forum o tranzicijskoj pravdi, održan je 08. i 09. veljače 2007. u **Zagrebu**.

Uvodničari na konferenciji su bili: Jadranka Kosor, Stjepan Mesić, Žarko Puhovski, Mark Freeman, Yuri Afanasiev, Zoran Pusić, Safer Hukara, Clint Williamson, Drago Hedl, Carla del Ponte, Mladen Bajić, Marinko Jurčević, Vladimir Vukičević, Fausto Pocar, Medždžida Kreso, Biljana Sinanović, Nataša Kandić, Ljiljana Alvir, Vjera Solar, Tomo Aračić, Nenad Puhovski, Slobodan Šnajder, Dino Mustapić, Haris Pašović, Janko Baljak, Šeki Radončić, Zlatko Topčić, Vesna Pusić, Gordana Sobol, Milorad Pupovac, Hans Holthuis.

Na Konferenciji je bilo nazočno preko 300 ljudi.

Teme otvorene na forumima u Sarajevu i Zagrebu produbljene su u manjim događanjima za tridesetak sudionica i sudionika iz grupa posebno značajnih za suočavanje s prošlošću. U 2006. i 2007. provedene su konzultacije s umjetnicima, novinarima, organizacijama mladih i organizacijama za ljudska prava:

- Regionalne konzultacije umjetnika o nasljeđu prošlosti pod nazivom „Umjetnička istina i odgovornost za stvaranje historijskog pamćenja“ održane su u **Beogradu** 16. prosinca 2006.
- Nacionalne konzultacije sa organizacijama mladih u Hrvatskoj održane su 20. 07. 2007. u Zagrebu i 06. listopada 2007. u Osijeku
- Regionalne konzultacije sa novinarima o instrumentima za utvrđivanje i kazivanje činjenica o ratnim zločinima u bivšoj Jugoslaviji održane su u **Sarajevu** 29. rujna 2007.
- Regionalne konzultacije s organizacijama mladih održane su 21. listopada 2007. u **Beogradu**,

- Regionalne konzultacije s organizacijama za ljudska prava održane su 29. listopada 2007. u **Beogradu**

k) **Istraživanje javnog mnijenja** o suočavanju sa prošlošću

U tijeku 2006. proveli smo istraživanje čije cjelovite rezultate još nismo objavili. Glavni cilj istraživanja bilo je ispitati stavove javnosti prema ključnim događajima iz novije hrvatske prošlosti, te ispitati značaj i smisao suočavanja s prošlošću za određene socijalne grupe. Pošto ni u Hrvatskoj ni u svijetu nema puno sličnih istraživanja, tim Pulsa, koji vodi Dragan Bagić, svojim su prijedlozima podržali Dražen Lalić, Kruno Kardov, Marina Škrabalo i Vesna Teršelič.

Istraživanje se sastojalo od dva dijela:

- i) Kvalitativnog istraživanja percepcije važnih političkih događaja u novijoj povijesti i njihovog utjecaja na formiranje percepcije kod određenih društvenih grupa. Kroz ovaj dio istraživanja pokušalo se istražiti koji su načini i metode obilježavanja značajnih datuma najprihvatljiviji javnosti. Rezultati istraživanja zasnivaju se na podacima dobivenim iz deset diskusijskih grupa koje su bile organizirane u 6 gradova: Vukovaru, Osijeku, Kninu, Splitu, Sisku, Zagrebu i Puli. U njima su obuhvaćene slijedeće grupe: branitelji dragovoljci, žrtve rata hrvatske nacionalnosti, žrtve rata srpske nacionalnosti, mobilizirani branitelji te opća populacija. Nakon dovršetka izvještaja o kvalitativnom dijelu istraživanja provedeno je i 13 dubinskih intervjua.
- ii) U kvantitativnom dijelu istraživanja putem ankete istražuju se stavovi građana prema ključnim događanjima iz novije hrvatske prošlosti, suđenjima za ratne zločine te drugim oblicima suočavanja s prošlošću. Upravo se provodi kvantitativni dio istraživanja na reprezentativnom uzorku od 1000 ispitanika. Finalni izvještaj bit će gotov u srpnju 2006.

Interepretaciju rezultata istraživanja napisao je Kruno Kardov a pogovor Ozren Žunec s Odsjeka za sociologiju, Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Uvod i zaključke pripremaju Dražen Lalić, Kruno Kardov i Vesna Teršelič.

Preliminarni rezultati istraživanja predstavljani su na okruglom stolu u Zagrebu u listopadu 2006.

l) Kreiranje i održavanje **internetske stranice**

Internetska stranica *Documente* www.documenta.hr od rujna 2005. godine donosi informacije o svim aktivnostima *Documente* uključujući oglašavanja o javnim događanjima, regionalnoj suradnji, izvještaje sa suđenja za ratne zločine, izjave za javnost vezane uz aktualna politička zbivanja u zemlji, te informacije o našim publikacijama.

m) *Documenta* u **javnosti**

Osim izvještavanja s javnih događanja mediji su popratili slijedeće istupe u javnost:

- 1. veljače 2007. organizirana je tiskovna konferencija na kojoj je predstavljen godišnji izvještaj sa suđenja za ratne zločine
- U srpnju i rujnu organizirali smo konferencije za tisak u Karlovcu i Osijeku na kojima smo predstavili mišljenja o okončanim prvostupanjskim postupcima za zločine na Koranskom mostu, Čepinu i Paulin Dvoru. U pripremi je konferencija za tisak o prvostupanjskim postupcima za zločine u Petrinji. Tako smo osmislili novi način

Javna Priopćenja:

- 15. rujna 2006. poslano je Otvoreno pismo u povodu moguće zastare kaznenog progona počinitelja kaznenog djela ubojstva civila u Sisku i okolici.
- 20. travnja 2007. medijima je upućena Izjava povodom presude Međunarodnog suda pravde i reakcija na nju.
- 24. travnja 2007. poslana je Izjava za javnost u povodu najave izlaska udžbenika za povijest za 8. razred osnovnih škola
- 17. rujna 2007. upućeno je Priopćenje posvećeno sjećanju na žrtve ubijene u Medačkom džepu.
- 28. rujna 2007. medijima je poslano Priopćenje u povodu presude MKSJ za zločine na Ovčari

Sve aktivnosti bile su organizirane u suradnji s organizacijama osnivačicama: *Centrom za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek, Centrom za mirovne studije, Forumom organizacija civilnog društva za ljudska prava i Hrvatskim helsinškim odborom.*

Aktivnosti *Documente* prate dnevne novine. Prilozi o radu *Documente* na HTVu prikazani su u *Prizmi* te središnjem *Dnevniku*. U nekoliko navrata o radu *Documente* izvještavalo se na Net TV iz Kutine, te TV Cenzura, TV Jadran iz Splita i TV Nova te RTLu.

n) **Publikacije**

Objavljene publikacije:

- *Zapisi NVO-a, zajedničko pamćenje, Praktični vodič u 60 pitanja*, koje je prevela i hrvatskim okolnostima prilagodila Živana Heđbeli a predgovor je napisao Žarko Puhovski, tiskanje publikacije planira se početkom srpnja 2006.
- *Jedna povijest, više historija - Dodatak udžbenicima za najnoviju povijest*, separat koji je u ljeto 2005. napisan za nastavnike povijesti i učenike osnovnih škola, ali ga Ministarstvo obrazovanja, prosvjete i sporta nije u konačnici odobrilo. U publikaciju su uvršteni i dodatni tekstovi autora/ica *Dodatka*, Tvrтка Jakovine, Snježane Koren i Magdalene Najbar-Agičić te preslike iz tiskovina kroz koje će se dobiti uvid u društvenu konsternaciju i hajku koja je nastala u medijima povodom *Dodatka*.

Publikacije u pripremi:

- Priručnik pod naslovom *Što i kako s papirima pripremila* je Živana Heđbeli;
- Publikacija pod radnim naslovom *Istraživanje javnog mnijenja o suočavanju s prošlošću*, rezultati istraživanja uključujući interpretacije bit će tiskani početkom 2008.,

- Publikacija pod radnim naslovom *Rat u Pakracu – osobna sjećanja*, publikacija u kojoj će biti tiskani dijelovi autoriziranih intervjua koje su volonteri/ke *Documente* sakupili na području Pakraca i okolnih mjesta, tiskanje se planira početkom 2008.,
- Publikacija pod radnim naslovom *Rat u Sisku – osobna sjećanja*, publikacija u kojoj će biti tiskani dijelovi autoriziranih intervjua koje su volonteri/ke *Documente* sakupili na području Siska i okolnih mjesta, tiskanje se planira krajem 2008.,
- Publikacija pod radnim naslovom *Splitska kronika*, knjiga o ratnim događajima u Splitu sa posebnim fokusom na događaje u vojnom zatvoru Lora, tiskanje se planira za 2009.

Publikacije uređuje Maja Dubljević.

o) Regionalni izvještaj o tranzicijskoj pravdi za 2006. godinu

Izvještaj se bavi suočavanjem s posljedicama ratnih zbivanja i zločinima počinjenim u razdoblju od 1991. do 1999. Izvještaj je nastao na inicijativu *Fonda za humanitarno pravo* (FHP), u suradnji s *Istraživačko-dokumentacionim centrom* (IDC – BiH) i *Documentom* (Hrvatska). Odnosi se na Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Srbiju, Kosovo i Crnu Goru. Bit će objavljen u prosincu 2007.

Počeli smo pripreme na izvještaj za 2007.

p) Regionalne edukacije

U suradnji s *Fondom za humanitarno pravo* iz Beograda i *Istraživačko dokumentacionim centrom* iz Sarajeva, *Documenta* je u razdoblju 2006./07. organizirala aktivnosti na nacionalnoj i regionalnoj razini.

- *Ljetna škola tranzicijske pravde* održana na Paliću u srpnju 2006.
- *Škola usmene povijesti* održana u Sarajevu u listopadu 2006.
- *Trening Ljudski gubici* održan u Sarajevu u prosincu 2006.

1.2 Rad na afirmiranju javnih politika za suočavanje s prošlošću

a) Afirmiranje suočavanja s prošlošću i tranzicijske pravde

Cjelokupno djelovanje *Documente* u stanovitoj je mjeri doprinijelo sve učestalijoj upotrebi termina suočavanje s prošlošću i tranzicijske pravde u javnosti. U svom izlaganju na okruglom stolu o godišnjim nalazima o praćenju suđenja za 2006. godinu Antun Kvakon, zamjenik Glavnog državnog odvjetnika je primjerice rekao: 'Kao što kaže gospodin Bajić vrlo je važno doprinijeti suočavanju s prošlošću..' Koncept je ušao u javnu upotrebu što naravno još ne znači da je to znak spremnosti hrvatskog društva na preuzimanje odgovornosti za posljedice ratnih zbivanja.

b) Doprinost pravičnom suđenja kroz javno predstavljanje preporuka praćenja suđenja za ratne zločine

Predstavljanja nalaza praćenja suđenja stručnoj pravosudnoj javnosti su nam omogućila puno kvalitetniju suradnju s državnim odvjetništvom i pojedinim županijskim sudovima te istovremeno doprinijela informiranosti javnosti o suđenjima za ratne zločine. Redovni izvještaji na web stranicama www.centar-za-mir.hr i www.documenta.hr su najiscrpniji prikaz tijeka suđenja za ratne zločine. Iz godine u godinu stručna i šira javnost sve ponnije prati predstavljanje nalaza godišnjeg izvještaja. U srpnju 2007. započeta praksa predstavljanja mišljenja i analize postupka nakon prvostupanjske presude popraćena je u medijima s velikim interesom.

c) Afirmiranje podrške svjedocima

Podrška svjedoka je sve značajniji prioritet u radu *Documente*. U suradnji s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) provedeni su **dubinski intervjui sa svjedocima** koji su već svjedočili na glavnim raspravama na suđenjima za ratne zločine o kvaliteti zaštite i podrške.

U Osijeku je 21. lipnja održan okrugli stol **Poboljšanje podrške svjedocima u suđenjima za ratne zločine** koji su suorganizirali *Documenta* i *Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek*.

Članovi obitelji nekih ugroženih svjedoka pratili su glavnu raspravu na suđenju za zločine u Medačkom džepu u organizaciji *Documente* i *Fonda za humanitarno pravo*.

d) Afirmiranje multiperspektivnosti u učenju povijesti

Kao doprinos afirmiranju multiperspektivnosti u listopadu je objavljena knjiga **Jedna povijest, više historija** posvećena Dodatku udžbenicima za najnoviju povijest i kronici javne debata o njemu. Promocije su održane u Osijeku i Vukovaru a u planu su predstavljanja knjige u Splitu i Zagrebu. Publikacija je tiskana u 500 primjeraka. Promocije, koje su uključivale i rasprave, održane su u Osijeku i Vukovaru. Odaziv publike u Vukovaru bio je izniman te se javila potreba da se diskusija na istu temu ponovi.

e) Razvijanje kulture komemoriranja i sjećanja

Kao poticaj promišljanju o kulturi sjećanja i komemoriranja u Hrvatskoj organizirali smo studijsko putovanje u Njemačku.

Sudionici/ce studijskog putovanja su bili: povjesničari koji predaju povijest na osnovnim i srednjim školama, povjesničari sa fakulteta, povjesničari iz muzeja, novinari, sociolozi, etnologija sa Instituta za etnologiju i folkloristiku te djelatnice *Documente*.

Studijsko putovanje bilo je koncipirano na način da sudionicima omogući sagledavanje metoda i mehanizama kojima se Njemačka i njemačko društvo u cjelini koristiti kako bi se suočilo sa nacističkom i komunističkom prošlošću te da povuče eventualne paralele u

standardnim društvenim otporima koji se javljaju na svim društvenim razinama kako bi se suočavanje izbjeglo.

U tu svrhu studijsko putovanje je obuhvaćalo:

1. Muzej njemačkog otpora nacizmu u kojem su evidentirani svi primjeri otpora nacizmu koji su se u Njemačkoj toga doba javili pri čemu smo ostali zatečeni sustavnošću prikupljenih muzejskih eksponata i bogatstvom evidencije svih mogućih primjera otpora, koji u konačnici daju kompletnu sliku njemačkog otpora nacizmu.

2. Židovski muzej u Berlinu

3. Muzej u konclogoru Sachsenhausen pokraj Berlina za koji je karakteristično da su u njemu od osnivanja 1933., netom nakon dolaska nacista na vlast, prvi zatočenici bili Njemci oponenti nacističkoj vlasti, da bi nakon sovjetskog oslobođenja, ili okupacije tamo bivali zatočeni oponenti komunističkom režimu.

4. Muzej i arhiv sigurnosno-obavještajne službe DR Njemačke STASI u kojem postoji 170 kilometara dosjea, te je 1,5 milijuna ljudi iskoristilo pravo na uvid u vlastite dosjee.

5. Posjet Muzeju konferencije na Wannseeu gdje se 1942. donjela odluka o „konačnom rješenju židovskog pitanja“ i razgovor sa voditeljem muzeja

6. Posjet i razgledavanje Spomeniku ubijenih Židova u Europi

7. Posjet i razgledavanja muzeja Topografija terora koji je postavljen pod ostacima nekadašnjeg berlinskog zida i razgovor sa direktorom postave

8. Razgovor sa umjetničkim direktorom Njemačke kinoteke na temu „Filmska prezentacija nacionalsocijalističkog režima u Njemačkoj nakon 1945.“

9. Posjet i razgledavanje uz stručno vodstvo STASI-jevog zatvora Hohenschonhausen

10. Muzej DDR-a u Leipzigu

11. Posjet i razgledavanje crkve Naše Gospe u Dresdenu

12. Posjet i razgledavanje izložbe Fascinacija i teror u Dokumentacijskom centru u Nurnbergu

13. Posjet Muzeja i koncentracijskog logora Dachau iz stručnog vodiča

14. Posjet i predavanje stručnog vodiča u Sudskoj sobi broj 600 u kojoj se održavalo suđenje nacističkim zločincima

Evaluacijski upitnici sudionika/ca studijskog putovanja pokazale su iznimno zadovoljstvo ponuđenim programom te su ocjene kvalitete programa bile vrlo visoke.

Na proljeće planiramo okrugli stol posvećen kulturi sjećanja i komemoriranja.

f) Regionalne konzultacije o mehanizmima za utvrđivanje i kazivanje činjenica

Sve se postjugoslavenske zemlje susreću s mnogobrojnim izazovima u pokušaju suočavanja s naslijeđem oružanih sukoba koji su iza sebe ostavili više od 130 000 smrtno stradalih, oko 25 000 nestalih i najmanje milijun izbjeglica. Sve postjugoslavenske zemlje prihvatile su kaznena suđenja kao najučinkovitiji pravni mehanizam za utvrđivanje pojedinačne odgovornosti za počinjene ratne zločine. Upravo su iskustva Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju pokazala nužni značaj utvrđivanja činjenica u borbi protiv poricanja. S druge strane, pod pritiskom međunarodne zajednice, i kao rezultat strategije završetka rada MKSJ-a, države u regiji su osnivanjem specijalnih sudova za ratne zločine ili unaprjeđivanjem rada pravosudnih institucija započele proces individualiziranja kaznene odgovornosti na nacionalnoj i na lokalnoj razini.

U organiziranju suđenja za ratne zločine, pravosudni organi suočili su se s nizom problema zbog pronalaženja, zaštite i potpore svjedocima-žrtvama te zbog prikupljanja i dostavljanja dokaza. Sporazumi sklopljeni između sudova i tužiteljstava regije omogućili su zajedničko djelovanje radi zaštite svjedoka-žrtava i prihvaćanja dokaza iz treće zemlje, čime je istaknuta nužnost regionalne suradnje u procesu suočavanja sa zločinima. S druge strane, domaća su suđenja rezultirala pojedinim presudama u kojima nisu u potpunosti utvrđene sve činjenice o okolnostima stradanja i počiniteljima zločina te nije osmišljena državna politika reparacija za stradanja, čime je narušeno pravo žrtava na istinu i upozoreno na ograničenje sudskih mehanizama u procesu utvrđivanja potpune istine o zločinima u prošlosti.

Tijekom 2006. godine tri nevladine organizacije: *Documenta* iz Zagreba, *Fond za humanitarno pravo* iz Beograda i *Istraživačko dokumentacioni centar* iz Sarajeva, koje zagovaraju regionalni pristup u procesu tranzicijske pravde, započele su konzultacije o mehanizmima za utvrđivanje i kazivanje isitne na regionalnoj razini. Na ovaj način tri partnerske organizacije nastoje proširiti već uspostavljenu diskusiju civilnoga društva o strategijama tranzicijske pravde i potaknuti vlade u regiji na uključivanje u proces konzultacija o regionalnim mehanizmima za utvrđivanje isitne.

U cilju proširenja konzultacija, *Documenta*, *FHP* i *IDC* nastavit će s organiziranjem regionalnih foruma, u Beogradu, Prištini i Podgorici uz uključivanje organizacija za ljudska prava iz Makedonije i Slovenije kako bi u 2009. predstavio prijedlog regionalnog procesa/mehanizma. Prijedlozi će sadržavati opise mogućih modela, svrhe, strukture i načina djelovanja regionalnih tijela za utvrđivanje i kazivanje isitne. U prijedlozima će se polaziti od spoznaje da bi za učinkovitost djelovanja regionalnih mehanizama suradnje na utvrđivanju činjenica, sudjelovanje nacionalnih vlada u procesu implementacije, kao i potpora UN-a, bili od iznimnog značaja.

Smatramo ključnim postići službeno priznanje i preuzimanje odgovornosti vlada zbog kršenja međunarodnog humanitarnog prava te sustavnih povreda ljudskih prava i preuzimanje odgovornosti za moguće reparacije žrtvama.

1.3 Prikupljanje dokumentacije o ratnim zbivanjima i uspostavljanje pretražive baze podataka

U prikupljanju podataka *Documenta* se oslanja na stručnost i iskustvo organizacija osnivačiva, te na suradnju s ostalim dokumentalističkim i znanstvenim institucijama iz Hrvatske.

U izgrađivanju biografske i bibliografske baze podataka *Documenta* se oslanja na iskustvo i suradnju s Fondom za humanitarno pravo iz Beograda i Istraživačko dokumentacionim centrom iz Sarajeva.

U prikupljanju kazivanja putem usmene povijesti *Documenta* surađuje s etnolozima i organizacijama osnivačicama, Centrom za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka i Centrom za mirovne studije.

a) Priprema dokumentiranja i uspostavljanja baze podataka o ljudskim gubicima i drugim povredama ženevskih konvencija:

Za budući rad su vrlo važni zaključci s okruglog stola *Dokumentiranje zbivanja u domovinskom ratu* održanog u veljači 2006. koje navodimo u cijelosti:

1. Na Okruglom stolu je zaključeno da je žrtva univerzalna, bez obzira na etničku, socijalnu političku pripadnost
2. Da treba utvrditi činjenice o svim stradalnicima i žrtvama u Domovinskom ratu
3. Da postoji zajednički interes i volja za suradnjom na utvrđivanju imena i okolnosti pogibije smrtno stradalih na području Hrvatske (na prvom mjestu utvrditi stradanja svih što su 1991. godine bili građani i građanke Hrvatske, a na drugom stradanja svih koji su poginuli na području Hrvatske iz drugih zemalja)
4. Da je za utvrđivanje činjenica o Domovinskom ratu nužna suradnja tri instance: znanstvenih ustanova, Vladinih institucija i organizacija civilnog društva
5. Da će se pri dokumentiranju zbivanja u Domovinskom rat koristiti primjerena, znanstveno utemeljena metodologija
6. Da će se u skorije vrijeme održati skup na kojem će se konkretizirati model suradnje između zainteresiranih ustanova/institucija/udruga
7. Da je civilizacijski pomak činjenica da su se na Okruglom stolu okupili ljudi različitih ideoloških orijentacija te iskazali spremnost za suradnju
8. Da prijepore vezane uz simbolička mjesta nije nužno uskladiti da bi se ostvarila učinkovita suradnja
9. Da pojedinci, institucije, organizacije civilnog društva budu suorganizatori slijedećeg skupa na kojem bi se raspravljalo o metodologiji, t.j. načinu prikupljanja podataka

Nakon okruglog stola našli smo se i s Ivanom Grujićem iz Ministarstva branitelja i međugeneracijske solidarnosti teravnateljem Hrvatskog državnog arhiva. Oboje su izrazili volju za suradnju.

Početkom svibnja 2006. formirana je radna grupa u kojoj se nalaze članovi/ice *Documente* i drugih suradničkih organizacija. Uz Srđana Dvornika, Živanu Hedžbeli, Igor Graovca u radnoj grupi sudjeluje i osoblje *Documente*. Očekujemo da članove i članice imenuju i druge organizacije osnivačice.

U dogovoru s regionalnim partnerima *Istraživačko dokumentacionim centrom* i *Fondom za humanitarno pravo* razvijamo tri kompatibilna informativna sustava u tri dokumentacijska centra. Cilj je ujednačiti razinu razvijenosti sva tri centra na tom planu. U tijeku 2006. i 2007. razrađena je nacrt informativnog sistema koji bi pokrивao potrebe sva tri centra.

Do zastoja u dokumentiranju ljudskih gubitaka došlo je zbog preokupiranosti drugim aktivnostima i nemogućnosti namicanja potrebnih financijskih sredstava.

Vezano uz suradnju sa institucijama, organizacijama i udrugama *Documenta* će poslati poziv za suradnju vladinim i znanstvenim institucijama te drugim organizacijama civilnog društva u kom će najaviti stvaranje baze podataka. Prilikom sazivanja sastanka buduće suradničke koordinacije/koalicije kao motive treba uzeti u obzir zajednički interes da se dokumentiraju sve žrtve i stradalnici te zajednički interes da se objedine svi podatci, tj. da postoji jedinstven pregled svih podataka.

b) Prikupljanje osobnih sjećanja metodom usmene povijest

Sva sjećanja na rat još nisu ispričana. U nastojanju da dokumentiramo i osvjetlimo ratna zbivanja iz perspektive preživjelih *Documenta* je pripremila projekt strukturiranih razgovora koristeći metodologiju usmene povijesti. Odabrali smo ciljne grupe čije ratne uspomene do sada nisu bile zabilježene. U prvoj fazi prikupljanja usmene povijesti fokusirali smo se na žrtve kršenja ljudskih prava te aktivistice i aktiviste organizacija civilnog društva dok smo u drugoj fazi obuhvatili šire društvene skupine.

Želimo saslušati i sačuvati od zaborava sjećanja i iskustva te ih vratiti u obliku publikacije kako bi afirmirali osobne poglede na rat i dokumentirali višeslojnost zbivanja.

Usmenu povijest ćemo snimati na dva nač

U Sisku je prikupljanje kazivanja započelo u rujnu 2007. Dosad su snimljena 6 audio i 2 video intervjua.

U pripremama za rad na terenu volonterski tim *Documente* posvećuje značajno mjesto pripremi info materijala o mjestima/gradovima gdje se provode intervjui.

ina, snimanjem audio zapisa i video zapisa kazivanja.

I) Snimanje audio zapisa kazivanja (na diktafon) je anonimno, osim ukoliko kazivač/ica izričito iskaže želju da se u publikacijama koristi njegovo/njezino puno ime. Nakon svakog snimljenog razgovora slijedi transkribiranje. Snimke razgovora i transkript pohraniti ćemo u *Documenti*. Jedan primjerak transkripta predat ćemo kazivaču/ici. Dijelove razgovora odabrane za publiciranje slat ćemo kazivačima/cama na autorizaciju.

II) Snimanje video zapisa kazivanja u većini slučajeva nije anonimno, iako se na želju kazivača/ice na snimci može zamagliti lice i izmijeniti glas, kako bi se uz punu zaštitu identiteta ipak prenijela dragocjena iskustva.

U prvoj fazi prikupljanja usmene povijesti snimali smo samo audio zapise kazivanja dok smo u drugoj fazi snimili i dio video kazivanja.

U timu *Documente* su educirani i motivirani pojedinci/ke s iskustvom u radu na zaštiti ljudskih prava različitih stručnih profila (povijest, sociologija, psihologija, politologija..) iz Osijeka, Vukovara, Splita, Gvozda, Županje, Šibenika, Zagreba i drugih gradova.

Predviđamo da će prikupljanje usmene povijesti trajati cijelu 2007. i 2008. godinu pa nam se zainteresirani kazivači mogu javiti svaki radni dan.

Volonteri/ke su dosad napravili 44 audio i 9 video intervjua na području Pakraca, Lipika i okolice. Transkribirano je 50 intervjua.. Nakon transkripcije, kazivači su dobili na uvid kazivanja i autorizirali dijelove koji će ući u publikaciju *Sjećanja na rat u Pakracu, Lipiku i okolici* čiji se tisak planira za uskoro.

c) Arhiviranje gradiva organizacija civilnog društva

U nastojanju da dokumentira rad civilnih inicijativa Documenta se prvo odlučila prikupiti građu *Antiratne kampanje Hrvatske*.

Dosad su prikupljena tri dužna metra građe *Antiratne kampanje Hrvatske*. U tijeku su razgovori i pregovori s fizičkim osobama koje posjeduju veći dio materijala vezanih uz Antiratnu kampanju kako bi se isti preuzeo te pohranio u *Documenti*. Izvršeno je i preliminarno popisivanje gradiva koje posjeduju neki članovi ARK-a.

U prostorijama *Documente* do sada su održana tri praktična tečaja (na jesen 2006. i u prosincu 2007.) o tome kako srediti i popisati registraturno i arhivsko gradivo nevladinih udruga, s naslovom *Što i kako s "papierima"*. Tečaj će voditi **dr. sc. Živana Hedbeli**. Dodatni je tečaj održan u Rijeci u suradnji s Crvenim križem u siječnju 2007.

Uskoro ćemo tiskati i priručnik *Što i kako s "papierima" organizacija civilnog društva - sačuvati, zaštititi, koristiti* autorice **Živane Hedbeli**

1.4 Unaprjeđenje sudske prakse i pravnih standarda te kontinuirano praćenje sudskih procesa za ratne zločine

Od 2005. godine praćenje suđenja za ratne zločine (u Hrvatskoj i susjednim zemljama) koordinira Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek. Godišnje izvještaje za 2005. i 2006. godinu kao i izvještaje o suđenjima u tijeku možete vidjeti na web stranicama Centra i *Documente*.

Projekt praćenja suđenja za ratne zločine organizacije civilnog društva započele su 2005. godine u svrhu unaprjeđivanja pravosudne prakse i doprinosa izgradnji povjerenja u nacionalne sudove. Projekt je okupio **Centar za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka, Hrvatski helsinški Odbor, Građanski odbor za ljudska prava, Altruist centar iz Splita i Documentu iz Zagreba** kao organizacije civilnog društva koje će putem svojih monitora sustavno pratiti većinu suđenja za ratne zločine kako bi se osigurala obnavljajuća pravda za žrtve, optuženima osiguralo profesionalno, nepristrano i pravedno suđenje a Republici Hrvatskoj osiguralo postizanje moralnih, pravnih, etičkih i političkih standarda potrebnih za pridruživanje Europskoj Uniji.

Tijekom 2006. i 2007. godine nacionalni timovi za praćenje suđenja za ratne zločine su pratili većinu postupaka koji su se vodili na sudovima u Republici Hrvatskoj za kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim humanitarnim pravom i to u odnosu na javnost suđenja, tijek sudskih procesa i pravednost presude.

Izrađen je jedinstveni protokol praćenja suđenja, s podacima o cjelokupnom kaznenom postupku (od pokretanja istrage do pravomoćnosti i konačnosti sudske odluke), unaprijedene su forme izvještavanja, i to kroz tri oblika izvještaja: opširni izvještaj, sažetak izvještaja i kratka informacija za web. Uz stručnu superviziju prof. dr. Ive Josipovića sa Pravnog fakulteta u Zagrebu, radilo se na formi izrade pravnog mišljenja, koje se piše na kraju prvostupanjskog kaznenog postupka.

Tijekom 2006. pratili smo 18 suđenja od 23 ukupna sudska postupka za kaznena djela protiv međunarodnog humanitarnog prava, na devet županijskih sudova u Hrvatskoj.

Publikacija **Praćenje suđenja za ratne zločine – Izvještaj za 2006.** predstavljena je na konferenciji za tisak održanoj 1. veljače 2007.

2. ožujka 2007. održan je **okrugli stol pod nazivom Suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj u 2006.** godini na kojem su uz organizacije koje sudjeluju u praćenju suđenja govorili predstavnici pravosudnih te političkih institucija RH.

Projekt praćenja suđenja za ratne zločine postoji i na regionalnoj razini u suradnji sa monitorima iz Fonda za humanitarno pravo iz Beograda i Istraživačko-dokumentacijskim centrom iz Sarajeva, gdje se prate procesi na sudovima u Beogradu (suđenje za ratni zločin na Ovčari) i Zvorniku (suđenje za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u Zvorniku).

Organizirali smo **konferencije za tisak u Karlovcu i Osijeku** na kojima smo predstavili mišljenja o okončanim prvostupanjskim postupcima za zločine na Koranskom mostu, Čepinu i Paulin Dvoru.

Osim kaznenih procesa, tim za praćenje **prati** i određene **odštetne građanske postupke** za naknadu štete radi ubijanja člana obitelji i radi uvreda i prijetnji na **Općinskom sudu u Sisku i Osijeku.**

U suradnji s partnerskim organizacijama (za tri puta tri monitora)

Aktivnosti:

- praćenje svih suđenja za ratne zločine pred županijskim sudovima pred Županijskim sudovima i sjednica Vrhovnog suda
- informiranje javnosti o nalazima praćenja (izvještavanjem na web stranicama, na konferencijama za tisak, na okruglim stolovima..)
- analiza karakterističnih slučajeva
- prijedlozi zakonodavnim tijelima
- treninzi za studente i studentice

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava

- koordiniranje praćenja svih suđenja

- koordiniranje izrade dvomjesečnih, šestomjesečnih i godišnjih izvještaja s praćenja

Documenta:

- provedba analize karakterističnih slučajeva i zakonodavni prijedlozi (senior monitor)
- koordiniranje svih javnih aktivnosti

GOLJP:

- provedba analize karakterističnih slučajeva i zakonodavni prijedlozi (senior monitor)
- seminari za studente i studentice Pravnih fakulteta
- supervizija za monitore

2. ORGANIZACIJSKI RAZVOJ

2.1 Upravljanje i vođenje

Osnivačka skupština *Documente*, koja je najviše upravno tijelo održana je 18. listopada 2004. Redovne skupštine održane su u travnju 2005. te lipnju 2006. Slijedeća će se skupština održati 19. prosinca 2007.

Documentom upravlja Upravni odbor čiji su članovi i članice Katarina Kruhonja, Srđan Dvornik, Dražen Lalić, Goranka Lalić, Zoran Pusić, koji je ujedno i Predsjednik Upravnog odbora. Poslovanje *Documente* vodi Voditeljica Vesna Teršelič.

2.2 Ured i logistika

U prvim mjesecima nakon osnivačke skupštine koristili smo prostor Centra za mirovne studije i Centra za ljudska prava. *Documenta* je uselila u prvi iznajmljeni prostor na Iblerovom trgu 9 u listopadu 2005. a preselila se u nove prostorije na adresi Odranska 1, u ožujku 2006. Nabavljena je osnovna uredska oprema (stolovi i stolice, računala, štampač). U neadekvatnom prostoru od trideset kvadrata u jeku priprema na Forum u Zagrebu neko je vrijeme radilo 5 zaposlenih. U listopadu 2007. iznajmljen je dodatni prostor u Odranskoj 1 kako bi stvorili prostor za 2 dodatna radna mjesta i smjestili prikupljeno gradivo.

2.3 Planiranje, monitoring i evaluacija

Documenta planira aktivnosti na lokalnoj (prema potrebi), nacionalnoj (na dvotjednim uredskim sastancima, te kvartalnim i godišnjim planiranjima) te na regionalnoj razini (na kvartalnoj i godišnjoj osnovi). Planiranje aktivnosti za razdoblje od 2008. – 2010. je u tijeku. Povezivanje i usklađivanje različitih procesa planiranja sve je veći izazov.

Planiranje teče u ad-hoc timovima pojedinih projekata (primjerice dogovori o promocijama knjige u dogovoru s autorima i autoricama te urednicom), radnim grupama programa

(primjerice dokumentiranje ljudskih gubitaka, arhiviranje itd..) te na razini ureda i Upravnog odbora *Documente*.

Posebno je kompleksan proces planiranja na regionalnoj razini:

Radionica posvećena analizi dosadašnje suradnje i strateškom planiranju *Jačanje regionalne suradnje i kapaciteta za suočavanje s prošlošću* održana je od 31. 08. do 02. 09. 2006. u Pragu.

Ciljevi su bili:

- samoevaluiranje trenutnog stanja u regionalnoj suradnji između partnera,
- regionalna analiza tema vezanih uz suočavanje s prošlošću,
- mapiranje aktera i potreba u regiji,
- izgradnja daljnjeg plana regionalne suradnje,

Regionalni sastanak održan u Osijeku, 10. studenog 2006.

Teme sastanka su bile:

- organiziranje regionalnog foruma u Zagrebu
- dogovori oko treninga Ljudski gubici,
- informativni sustav

Regionalno planiranje održano u Zagrebu, 10. veljače 2007.

Teme su bile:

- evaluacija konferencije održane u Zagrebu,
- evaluacija odrađenih aktivnosti u razdoblju između sastanka u Pragu i Zagrebu
- planiranje aktivnosti za sljedeće razdoblje

Sastanak regionalnih partnera u Brüsselu, 17. – 19. ožujka 2007.

Na sastanku se govorilo o: dugoročnim perspektivama regionalne suradnje, jednogodišnjem i petogodišnjem planu suradnje.

Sastanak regionalnih partnera održan u Beogradu 28. lipnja 2007.

Teme su bile:

- realizacija projekta Konzultativni proces o regionalnim mehanizmima za kazivanje istine,
- dogovor o realizaciji projekta Informacijski sistem,
- diskusija o projektu Ljudski gubici,
- priprema za regionalno planiranje u Sarajevu,
- dogovor o realizaciji projekta Praćenje nacionalnih suđenja za ratne zločine

Regionalno planiranje održano u Sarajevu od 23. do 25. kolovoza 2007

- analiza aktivnosti ostvarenih od sastanka u Zagrebu,

- kooperacija, koordinacija i komunikacija između partnerskih organizacija
- plan prikupljanja sredstava,
- outreach plan

Sastanak regionalnih partnera u Brüsselsu, 18. listopada do 19. listopada 2007.

Na sastanku su se regionalni partneri susreli sa predstavnicima Europske komisije i razgovarali o zainteresiranosti EU za teme vezane uz suočavanje s prošlošću te su im predstavili napore organizacija civilnog društva u regiji usmjerene na plasiranje teme u njihovim matičnim zemljama, ali i na regionalnoj razini.

Sastanak regionalnih partnera održan 30. listopada 2007. u Beogradu

Teme sastanka su bile:

- Regionalne konzultacije sa organizacijama za ljudska prava – evaluacija
- Planiranje za Regionalni forum u Beogradu (napravljen je nacrt programa)
- Regionalni izvještaj o tranzicijskoj pravdi (2006 i 2007.)
- Regionalni Projektni prijedlog za 2008. i 2009.

2.4 Uredski tim *Documente*

Voditeljica *Documente*, Vesna Teršelić zaposlena je u *Documenti* od 01. siječnja 2006. Maja Dubljević kao programska koordinatorica zaposlena je u *Documenti* od 01. veljače 2006. Od istog datuma do 31. svibnja 2007. kao tajnica bila je zaposlena Mili Simić Dododja. Od 21. kolovoza 2006. do 30. listopada na monitoringu suđenja za ratne zločine radio je Goran Miletić. Od 15. listopada 2007. s nama radi nova monitorica Jelena Đokić Jović. Od 1. listopada 2007. na poslovima arhiviranja i koordiniranja snimanja osobnih sjećanja na rat metodom usmene povijesti radi Tanja Petrović. Na administrativnim poslovima honorarno nam pomaže nam Lejla Bužinkić.

Documenta ima sposobnu, izvrsnu, predanu i motiviranu ekipu koja u ne uvijek povoljnoj financijskoj situaciji radi s nesmanjenom snagom.

2.5 Volonterski tim

Tijekom ljeta i jeseni 2005. *Documenta* je počela okupljati volonterski tim (preko organizacija osnivačica, organizacija za ljudska prava, pravni fakultet i dr.) i organizirati prve sastanke na kojima se volonterski tim dogovorio o planovima za rad na prikupljanju usmene povijesti.

Od listopada 2005. volonterski tim se povremeno sastaje a tijekom siječnja 2006. krenula su prve terenske posjete Pakracu. Snimanje u Sisku i Osijeku ide puno sporije nego snimanje u Pakracu.

Documenta je u nekoliko navrata organizirala edukacije za volonterski tim, ili je omogućila/informirala/preporučila edukacije za volontere/ke organizirane od strane drugih organizacije.

U veljači 2007. u Zagrebu je održana priprema na snimanje osobnih sjećanja na rat u Sisku.

U lipnju 2007. u Osijeku je održana radionica o prikupljanju kazivanja metodom usmene povijesti. Cilj radionice bio je upoznati zainteresirane volontere i volonterke sa osnovama prikupljanja kazivanja metodom usmene povijesti, konceptom stresa, traume i sekundarne traumatizacije te planiranje sljedećih koraka. Radionicu su vodili Maja Dubljević, Goran Miletić, Vesna Teršelič i Zdenka Pantić a sudjelovalo je 10 volontera i volonterki.

U srpnju 2007. godine u Grožnjanu je organizirana radionica o prikupljanju osobnih sjećanja na rat metodom usmene povijesti za volontere i volonterke Documente. Ciljevi radionice bili su upoznavanje s osnovama prikupljanja kazivanja metodom usmene povijesti, upoznavanje s konceptom stresa, traume i sekundarne traumatizacije, planiranje sljedećih koraka za 2007. i 2008. godinu te izgradnja volonterskog tima. Na radionici je sudjelovalo 13 volontera i volonterki, a vodili su je Goran Božičević, Maja Dubljević, Djojeta Mikluš, Vesna Teršelič i Marko Turk.

Koordinaciju volonterski timova vrši Tanja Petrović.

Supervizija se provodi od strane Zdenke Pantić, direktorice Međunarodnog rehabilitacijskog centra za žrtve mučenja.

2.6. Financijsko poslovanje

Financijsko poslovanje vodi Dubravka Obad iz Konta Obad. Izvještaj je u prilogu.

2.7 Namicanje sredstava

U vrijeme od skupštine održane 2006. uz strateške donatore dugoročno zainteresirane za razvoj rada na suočavanju s prošlošću na regionalnoj razini (Ministarstvo vanjskih poslova Švicarske, C.S.Mott) počeli su nas podržavati Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Balkan Trust i R. Bosch Stiftung te niz donatora koji su financijski poduprli održavanje Međunarodne konferencije.

2.8. Financijska situacija

Posebno veliko opterećenje stvoreno je zbog zastoja u namicanju sredstava posebice povezanog s obimom posla i namicanjem potrebnih financijskih sredstava za organiziranje konferencije u veljači 2007. Nakon zbrajanja svih računa od 1. travnja 2007. smanjena je dužina radnog vremena i plaće za veći dio radnih mjesta (tajnica, organizator, koordinatorica programa, voditeljica) u rasponu od 50 – 35%. Radna vremena koordinatorice program i voditeljice su još uvijek smanjena na 75% i na 70%. Hvala na posudbama Centru za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Centru za mirovne studije i organizaciji B.a.B.e.!

2.9 Suradnja s drugim organizacijama i institucijama

U tijeku 2006. i 2007. nastavili smo razvijati suradnju s organizacijama osnivačicama, posebice kroz zajedničko praćenje suđenja za ratne zločine, te zajednička javna oglašavanja a

na regionalnoj razini s *Fondom za humanitarno pravo* i *Istraživačko dokumentacionim centrom* Aktivnosti u partnerstvu s organizacijama osnivačicama i regionalnim partnerima čine okosnicu rada *Documente*.

U pripremi terenskog rada i organiziranju događanja izvan Zagreba oslonili smo se na organizacije *Delfin* iz Pakraca, *Građanska udruga protiv nasilja* iz Siska te *Europski dom* iz Vukovara. Nastavili smo graditi komunikaciju s obiteljima nestalih te s stradalničkim i braniteljskim udrugama.

Stvorili smo osnove za suradnju s nekim znanstvenim i muzejskim institucijama (posebice Spomen područje Jasenovac, Hrvatski povijesni muzej) i nekim fakultetima (Fakultet političkih znanosti, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Filozofski fakultet (posebice Odsjek za sociologiju i Odsjek za povijest)). Poboľjšali smo komunikaciju s pravosuđem (posebice s Državnim odvjetništvom RH te sucima nekih županijskih sudova).

2.10. Razvoj organizacije

Izrazito brz razvoj programa nije pratila neophodna logistička podrška, sustavno namicanje sredstava i razvoj timova, pa je stoga organizacija još uvijek krhka. Izuzetno je važno fokusirati se na centralnu aktivnost, dokumentiranje ljudskih gubitaka i drugih povreda ženevskih konvencija te namicanje sredstava.

Izvještaj su pripremile:

*Vesna Teršelič
Maja Dubljević
Tanja Petrović*